

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus I. In quo formaliter consistat moralitas humanorum actuum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

pertinet ad executionem, & à quo incipit executio, debet esse posterior electione pertinente ad ordinem intentionis: sed ab actu imperii incipit executio, siquidem per ipsum voluntas determinatur, ut applicet alias potentias ad operandum: ergo subsequitur electionem. Secundò: Sæpe contingit, aliquem bene judicare, opinari, eligere, non tamen bene operari, juxta illud: *Video meliora, probòq;: Deteriora sequor.*

Dices: Judicium præcedens electionem non tantum dicitur media esse eligenda, sed etiam exequenda: ergo est sufficiens ut voluntatem determinet ad executionem mediorum.

Resp. Judicium præcedens electionem dicitur media etiam ut exequenda remotè, concedo; proximè, nego. Nam actus proponens media ut hic & nunc exequenda, debet illa proponere ut electa, non ut eligenda: atqui hoc non facit actus judicii præcedens electionem.

5. Probatur secundò. Voluntas tanquam cæca potentia non operatur nisi ut regulata per intellectum: ergo etiam usus voluntatis, quo subditas potentias applicat ad operandum, debet habere proximam regulam in intellectu: sed talis regula non est solum judicium, quippe quod sæpius ab executione separatur; ergo est ille actus, quo ratio præceptivè dicitur, opus esse aggrediendum per verba imperativi modi: *Fac hoc.*

§ II.

Definitio imperii.

6. **CONCLUSIO** secunda. *Actus imperii rectè definitur: Præceptiva intimatio operis faciendi vel omittendi cum quadam motione.*

Bonitas definitionis ex eo liquet, quòd per omnes ipsius partes sufficienter exponitur natura imperii, & ab omni alio actu distinguitur.

7. Dicitur ergo primò *præceptiva intimatio*: quo

significatur, actum imperii esse actum intellectus non per modum simplicis sententiae, vel consilii, sed per modum præcepti ordinantis voluntatem ad operis executionem: ideoque exponi solet per verba imperativi modi: *Fac hoc.*

Neque refert primò. Quòd imperium non tantum dicitur intimationem, sed etiam motionem, adeòque saltem ratione motionis ad voluntatem pertinere videatur. Nam sufficit quòd pertineat ad voluntatem præsuppositivè & connotativè, à quâ nimirum derivatur efficacia movendi, non verò quòd formaliter ad voluntatem pertineat: imperare quippe, præcipere, locum intimare, ordinare, sunt formaliter officia & actus intellectus practici, & pertinent ad præteritiam, quæ est virtus intellectus practici.

Neque refert secundò. Quòd ad eandem potentiam pertinere videtur imperium, ad quam pertinet dominium: sed dominium pertinet ad voluntatem, in eaque subjectivè recipitur: ergo etiam imperium subjectivè est in voluntate. Nam dist. maj. ad quam pertinet dominium quoad vim denuntiandi, dirigendi, intimandi, & ordinandi, concedo; quoad vim movendi, nego. Et similiter dist. min. neg. consequentiam.

Tertiò. Quòd voluntas sit primum movens ad exercitium: ergo non indiget ad exercitium moveri per actum intellectus. Nam distinguo consequens. Non indiget moveri motione imperii participatâ à voluntate, concedo; participatâ, nego consequentiam.

Dicitur ulterius in definitione *cum quadam motione*, quibus verbis significatur efficacia illius actus ad excitandam voluntatem, quam tamen efficaciam participat à consensu vel electione voluntatis essentialiter præsuppositâ, quæ efficacia pariter exprimitur per voces *operis faciendi vel omittendi.*

DISPUTATIO IX.

DE

Moralitate humanorum actuum.

Tandem ad ipsam moralitatem, quæ in actibus humanis est potissimè consideratio, accedimus. Supervenit illa nostris actibus in esse naturæ & ordine physico spectatis, eosque modò bonos, modò malos, meritorios, demeritorios reddidit. Igitur ipsius primò quidditatem, tum principia, denique species discutiemus.

ARTICULUS I.

In quo formaliter consistat moralitas humanorum actuum?

SUMMARIA.

1. Variæ acceptiones moralitatis.
2. Varia prædicata in actu morali.
3. Libertas non est constitutum moralitatis, sed illi præsupponitur.
4. Exponitur locus D. Thoma.
5. Positâ libertate moralitas tantum ponitur casualiter, non formaliter.
6. Libertas & moralitas habent idem specificatum materialiter, non formaliter.
7. Moralitas non est denominatio extrinseca.
8. Neque relatio rationis.
9. Neque relatio predicamentalis.
10. Nec entitas modalis.
11. Quædam obiectiuncule
12. Distinguitur
13. Dicitur

13. Moralitas non consistit in habitu ad voluntatem:
 14. Sed in actuali tendentia voluntatis ad objectum.
 15. Quomodo malitia sit species moralitatis?
 16. Omissio voluntaria est saltem interpretativa tendentia voluntatis in objectum.
 17. Actus est artificiosus per denominationem intrinsicam.
 18. Disparitas inter esse vitale, vel naturale, & inter esse morale.
 19. Moralitas est identificata cum actu.
 20. Quid sit objectiva moralitas.
 21. Divisio moralitatis in bonitatem & malitiam non est adequata, cum etiam indifferentia sit species moralitatis.
 22. Duplex regula actuum humanorum, remota & proxima.
 23. Natura rationalis tantum est regula morum radicalis.

S. I.

An moralitas in libertate consistat?

Notandum primò. In latissimâ acceptione morale dici, quod aliquo modo pendet à ratione & libero arbitrio. Sic primò valor monetæ dicitur moralis, quia ratione & liberâ voluntate republ. administrantium fuit impositus. Causa dicitur moralis, quia mediante solùm propositione rationis & intellectus influit in voluntatem. Servitutes, dominia, jura dicuntur entitates morales, quia liberis hominum moribus, placitis, consuetudinibus sunt introductæ. Actus humani sunt morales, quia dependent à regulis rectæ rationis liberè eliciuntur. Ipsi denique mores, à quibus nomen moralitatis derivatur, hominum actus, qui liberè & ex ratione fiunt, appellantur; ideoque hoc nomen in brutis non requiritur. In præsentia agimus de moralitate.

Notandum secundò. Plura reperiri prædicata in actu morali, de quibus disceptari potest, quodnam ex iis actui moralitatem formaliter tribuat? Est primò libertas, eaque actualis; neque enim sola conjunctio cum potentiâ habitualiter & privativè liberâ sufficit ad tribuendam moralitatem, ut patet in motibus primò primis, qui non sunt morales, hoc ipso, quòd illos voluntas liberè non producat. Secundò passiva regulabilitas, & extrinseca denominatio à lege & ratione regulante. Est tertio ordo & habitudo ad potentiam operantem & subjectam regulis morum; est etiam habitudo actus ad ipsam rationem, & legem. Est demum habitudo ad objectum subsistens regulis morum; quam ipsam habitudinem alii volunt esse relationem rationis; alii prædicamentalem, alii transcendentalem, & modaliter distinctam ab actu.

Queritur ergo: per quodnam ex iis prædicatis actus humanus formaliter constituatur moralis, seu in esse moris? & primò quidem Scotus in 2. dist. 40. q. un. n. 3. Suarez tract. 3. de act. hum. Ferrar. in 3. contra gent. c. 10. aliique sentiunt, moralitatem humanorum actuum formaliter constitui per libertatem: contra quos sit

CONCLUSIO prima: Moralitas actuum non consistit formaliter in ipsa libertate: quamvis eandem

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. II,

dem essentialiter præsupponat. Ita Jo. à S. Th. Gonet, Amicus disp. 12. sect. 1. & comm. Thomist.; Ratio est primò: quia potest concipi actus liber, quin concipiatur moralis; ergo libertas non est prædicatum formaliter constitutum moralitatis. Anteced. prob. Positâ indifferentiâ agendi, & ablatâ sive per possibile sive per impossibile omni lege & regulâ operandi, actus esset liber, & tamen non esset moralis, càm sublatâ regulâ morum nulla sit moralitas: ergo essentia actus liberi consistit sine moralitate.

Secundò. Perfectio præsupposita ad ordinem & genus moris, non constituit actum in esse moris: sed libertas est perfectio præsupposita ad ordinem & genus moris; quia est perfectio naturalis pertinens ad ordinem naturæ, eumque reddens proximè capacem, ut per morum regulas dirigatur. Imò tertio. Idem physicè actus recipit diversas species & differentias moralitatis, quin recipiat diversas species aut differentias libertatis, uti si in eodem actu reperiat malitia furti & sacrilegii. Ergo libertas non constituit moralitatem.

Dices primò Juxta doctrinam D. Thomæ eadem sunt proprietates actus liberi, & actus moralis: ergo eadem est utriusque natura, idem constitutum. Antecedens probatur: Proprietates actus moralis sunt esse dignum laude, vel vituperio, præmio, vel supplicio: sed eadem sunt proprietates actus humani & liberi per S. D. hic in 1. 2. q. 21. a. 2. dicentem; *Nil aliud esse laudari, vel vituperari, quam imputari alicui malitiam, vel bonitatem sui actus. Tunc enim actum imputari agenti, quando est in potestate ipsius (en libertatem;) ita quòd habeat dominium sui actus.*

Respondeo: Eadem sunt proprietates actus moralis & liberi, & diverso modo, concedo; eodem nego. Igitur actui quâ libero competit esse dignum laude, vel vituperio, remotè, radicaliter, & causaliter, concedo; (nisi enim actus foret liber, etiam non esset proximè regulabilis) proximè, & formaliter, nego: prout ex dictis constat, & amplius constabit ex dicendis. Unde & verba S. Doct. plus non evincunt, quàm quòd actus liber & moralis pro statu hujus viæ sint idem entitativè, materialiter, & concomitanter, non autem formaliter.

Dices secundò. Positâ libertate ponitur, sublatâ tollitur, imminuatâ minuitur moralitas actuum (neque enim aliâ de causâ peccatum veniale ex indeliberatione commissum, non est actus perfectè moralis, nisi quia non est perfectè liber) imò solâ positâ libertate, secluso omnî alio, actus est regulabilis per regulas morum: ergo moralitas formaliter in libertate consistit.

Respondeo distinguendo antecedens. Positâ libertate ponitur causaliter moralitas actuum, concedo; formaliter, nego. Unde etiam peccatum veniale, defectu libertatis plenæ, tantum causaliter habet minus moralitatis, non autem formaliter: ratio formalis autem est imperfecta tendentia in objectum difforme rectæ rationi. Est etiam quòd libertas faciat actum proximè regulabilem per regulas morum, tamen illa regulabilitas passiva non est ipsa moralitas; nam veluti alicujus operis esse artificiale non consistit in passiva

passiva regulabilitate, sed in actuali subiectione ad regulas artis; ita esse morale debet consistere in actuali subiectione ad regulas morum.

6. Instabis; Idem obiectum specificativum habet actus moralis & liber, nempe finem: ergo eandem quoque habet rationem formalem.

Respondeo dist. antec. Habent idem, specificativum materialiter, concedo; formaliter, nego. Finis igitur specificat actum moralem sub ratione conformis vel difformis cum regulis morum; actum verò liberum quò talem specificat sub ratione indifferenter propositi, quò sunt rationes formaliter diversæ.

§ II.

Removentur aliæ quedam opiniones.

7. **CONCLUSIO** secunda. *Moralitas formaliter non consistit in aliqua denominatione extrinseca.* Ita Thomistæ communiter contra Vasq. & Amicum loc. cit.

Ratio est primò. Quia libertas, quam ceu essentialem sui radicem moralitas præsuppositivè includit, est perfectio intrinseca actui, prout supra ostendimus disp. 6. a. 1. ergo & moralitas.

Secundò. Quia forma, à quâ plura aliqua analogicè & extrinsecè denominantur per attributionem ad analogatum principale, intrinsecè inest analogato principali; sed quæcunque spectant ad genus moris, ut voluntas, lex, dictamen rationis, dicuntur moralia per ordinem & attributionem ad actum voluntatis; ratio, quia dirigit; lex, quia præcipit; voluntas, quia causat actum moralem; ergo moralitas, à qua extrinsecè denominantur, intrinsecè est in actu voluntatis.

Tertiò. Bonitas moralis in habitibus virtutum est ipsi intrinseca: hinc enim etiam in esse moris specie inter se distinguuntur; ergo similiter bonitas moralis, & consequenter moralitas est intrinseca actibus.

Quartò. Veritas est intrinseca actui intellectus, bonitas artificialis actui artificiali, bonitas naturalis rebus physicis; ergo etiam bonitas moralis actui humano.

8. **CONCLUSIO** tertia. *Moralitas formaliter non consistit [1] in relatione rationis, [2] aut prædicamentali, [3] aut aliqua habitu dine modaliter ab actu distincta.*

Ratio primæ partis est: quia malitia & bonitas inveniuntur in actibus voluntatis, independenter ab ulla fictione intellectus, posita solum liberatendentia in obiectum conforme vel difforme rectæ rationi.

9. Ratio secundæ partis est primò. Quia relatio prædicamentalis requirit existentiam sui termini, cum tamen obiectum actus moralis sapissimè solum in intentione existat. Secundò: relatio prædicamentalis non exprimit perfectionem, nec imperfectionem, ut dictum in Tract. de Trinit. econtrà moralitas in suis speciebus exprimit perfectionem, si actus est bonus; imperfectionem, si est malus: ergo.

10. Ratio tertiæ partis est primò, quòd modalitates sint essentialiter superflue, ut suppono. Secundò, quòd ante modum superadditum jam intelligitur actus liberè elicited juxta vel contra regulas morum, adeòque moralis.

Oppones primò. Ex eo actus est moralis, quòd regulatur per rationem, præcipitur per legem, &c. sed hæc nihil ponunt intrinsecum in actu: ergo non denominatur intrinsecè moralis.

Secundò. Moralitas obiectiva vel est denominatio extrinseca, vel ad summum relatio rationis: ergo etiam moralitas actuum.

Tertiò. Esse morale in dignitatibus, officiis, valore monetæ, & pretio rerum venalium nihil intrinsecum ponit in rebus ita denominatis: ergo nec esse morale in actu voluntatis est quid intrinsecum.

Quartò. Moralitas actus consistit in habitu dine ad obiectum, tanquam ad suam mensuram: sed habitudo mensurabilis ad mensuram est relatio prædicamentalis: ergo.

Respondeo ad primum negando, vel dist. antec. Est propterea moralis casualiter, & tanquam propter conditiones necessariò requiritas, concedo; formaliter, & tanquam propter rationem proximam, nego. Ad 2. & 3. Permissit. antec. nego consequè quia esse morale in obiecto accipitur per attributionem ad actum quem terminat, & coexistentiam legis sibi extrinseca. Similiter valor monetæ, & pretium rerum venalium præcisè, directè, & immediate sumuntur à voluntate humana ita taxante & acceptante; at verò esse morale in actibus voluntatis, estis sponat legem, immediate tamen non a lege, sed ab ordine ad obiectum legi subiectum accipitur, qui ordo est ipsi intrinsecus. Ad quartum dist. major. consistit in habitu dine fundamentali seu radicali ad obiectum ceu mensuram, concedo; in formali, nego. Cum enim actus intelligatur bonus, vel malus moraliter, priusquam formaliter respectum ad obiectum habeat. vel habere possit, non in ordine formali, sed radicali ad obiectum moralitas poterit consistere.

§ III.

Resolutio questionis.

CONCLUSIO quarta. *Moralitas actuum humanorum non consistit in habitu dine actus ad voluntatem.*

Ratio est primò: quia moralitas per prius est in actu, quàm voluntate, voluntas enim propter attributionem & habitudinem ad actus est & elicetur moralis. Actus quoque per prius subieciuntur legi, quàm voluntas, cum leges & præcepta dentur propter actus humanos. Secundò. Quia actus & motus non specificatur à suo principio; sed actus humani sunt quidam veluti motus & tendentia ad sua obiecta, etiam in esse moris: ergo ex obiecto accipiunt speciem bonitatis in esse moris, non à suo principio. Sed inde non accipiunt speciem in esse moris, inde non ipsum esse moris accipiunt; siquidem genus includitur in speciebus: ergo cum non accipiunt speciem boni vel mali à principio sive voluntate, etiam inde non accipiunt ipsam moralitatem.

CONCLUSIO quinta. *Moralitas formaliter est ipsa actualis tendentia voluntatis in obiectum, subiectum regulis morum, indistincta ab actu.* Ita communiter Thomistæ, quorum tamen plerique in hoc discrepant, quòd velint istam habitudinem esse ab actu modaliter distinctam.

Probat

Probatur primò inducivâ refutatione aliarum opinionum: ut enim hæcenus est ostensum, moralitas actuum humanorum non consistit in ipsa libertate; non in denominatione extrinseca à regulis rationis, vel voluntate moraliter operante; non in relatione prædicamentali, vel rationis; non in habitudine ad ipsam voluntatem: superest ergo ut constitutum moralitatis sit actualis ordo & tendentia voluntatis ad objectum.

Probatur secundò autoritate, & ratione S. Doct. unde actus humanus accipit speciem tam infimam quàm subalternam moralitatis, inde etiam accipit rationem genericam moralitatis; quia genus in specie imbibitur: sed actus humanus recipit speciem tam subalternam boni, vel mali moralis, quàm infimam hujus virtutis aut vitii ab objecto; *prima enim bonitas actus* [inquit S. D. hic q. 18. a. 2.] *moralis attenditur ex objecto convenienti*: ergo actus humanus etiam accipit genericam rationem moralitatis ab objecto. Sed si extrinsecè accipit genus moralitatis ab objecto, eo ipso intrinsecè accipit ex ordine sive habitudine sua intrinseca in objectum secumque identificata [sive appelles transcendentalem, sive fundamentalem respectum, perinde est] sicuti habitus qui ab objectis specificantur extrinsecè, specificantur intrinsecè per respectum sibi intrinsecum & identificatum, h. e. per naturalem inclinationem in objectum.

Confirmatur primò. Habitus morales sumunt genus moralitatis ab objecto, ergo & actus. Consequentia probatur; quia actus & habitus reducuntur ad idem genus, & habitus non nisi ratione suorum actuum ab objectis specificantur.

Confirmatur secundò. Motus & actus physice spectatus tam specificam quàm genericam rationem accipit ab objecto in esse physico: ergo etiam actus morales rationem tam genericam quàm specificam accipiunt ab objecto in esse moris. Conseq. prob. Non minùs actus moralis est quædam via & tendentia ad objectum, quàm actus physice consideratus; ergo sicut ille speciem accipit ab objecto, sic & iste.

§. IV.

Solvuntur Objectiones.

Objectiones primò. Si moralitas formaliter consisteret in tendentia actus humani ad objectum subsistens regulis morum, tunc etiam species moralitatis in illa consisteret: nam quod dicitur de genere, dicitur etiam de specie, genus enim in specie includitur, imò cum illa identificatur: atqui aliqua species moralitatis, nimirum formalis malitia actus humani non consistit in positiva tendentia ad objectum; siquidem dicimus illam formaliter consistere non in positivo, sed in privativa carentia debitæ rectitudinis; ergo.

Confirmatur. Aliqua omisso est moraliter mala: sed hæc moralitas non potest consistere in tendentia ad objectum, præsertim si supponatur pura omisso: ergo non omnis moralitas consistit in habitudine ad objectum subsistens regulis morum.

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. II.

Respond. ad hoc argumentum (quod est principale & palmarium contra sententiam de privativo peccati) distinguendo min. formalis malitia in abstracto, & quantum ad rationem malitiæ, non consistit in positivo, concedo; formalis malitia in concreto (hoc est malum morale, quod propriè est species moralitatis, non ipsa malitia abstractivè sumpta) & quatenus est moralis, nego. Sic enim saltem de connotato & subtrato importat positivam tendentiam voluntatis; aliàs quippe potius esset pura negatio, quàm moralis privatio rectitudinis. Similiter distinguo consequens: ergo aliqua species moralitatis formaliter non consistit in positiva habitudine & tendentia, quoad omnia inclusa in specie, concedo; quoad aliqua, nego consequentiam. Nam mutuo & reciproce ad invicem ista se habent, ut actus moralis non esset formaliter malus, nisi esset privatus debitæ rectitudine; & ipsa privatio non esset vel in genere, vel in certa specie moralitatis, nisi subjeçtaretur in actu liberè tendente in objectum dissentaneum regulis rationis.

Ad confirmat. Resp. dist. min. hæc moralitas non potest consistere in formali tendentia in objectum, concedo; in interpretativa & virtuali tendentia, nego min. ergo non omnis moralitas consistit in prædicta habitudine & tendentia tantum formali & positiva, concedo; vel formali vel interpretativa, nego consequentiam. Unde ly *habendo* est accipiendum in sensu accommodo pro subjeçta materia, ita ut, si moralitas sit in actu humano, sit positiva habitudo ad aliquod objectum; si autem sit in omissione, sit quasi habitudo negativa, & tendentia tantum interpretativa in objectum. Sicut enim tunc omisso solum est interpretativè voluntaria, sic etiam non aliam requirit quàm interpretativam tendentiam voluntatis in objectum, vel finem.

Objectiones secundò. Ita se habet actus humanus ad regulas moris, sicut ad regulas artis; sed tantum extrinsecè denominatur artificiosus per regulas artis; ergo similiter denominatur extrinsecè per regulas moris.

Respondeo permisâ maj. negando min. nam, ut dictum, ex hoc actus artificis est artificiosus, quod est in se commensuratus & conformis cum regulis artis. Denominatio quippe extrinseca regulæ artis tantum tribuit actui quod sit subjeçtus regulæ, non verò quod sit vel conformis vel difformis eidem.

Objectiones tertio: Actus est & dicitur natura-
lis, vel vitalis non per habitudinem ad objectum; sed per habitudinem ad principium naturale, vel vitale, à quo procedit: ergo etiam actus est ideo moralis, quia procedit à voluntate tanquam principio morali. Neque obstabit diversitas specifica actuum in genere moris desumpta à diversitate objectorum: nam etiam actus & motus naturales vel vitales ex objectis inter se specificè distinguuntur, qui tamen genericè sunt naturales aut vitales propter habitudinem ad naturam, vel vitam, à qua procedunt.

Respond. disparitatem esse, quod naturalitas & vitalitas per se primò reperuntur in lineâ substantiæ, quæ in se omnimodè absoluta non specificatur per habitudinem ad quid extrinsecum: contra

M 2

contra

contra moralitas pertinet ad lineam operationis, quæ ex sua natura est apta specificari à termino & objecto extrinseco propter intrinsecum respectum ad ipsum.

§. V.

Corollaria.

19. Colliges ex dictis primò. Prædictam habitudinem actus ad objectum, in qua moralitatem formaliter collocamus, non esse realiter (modaliter non distingui aliunde suppono) distinctam, & superadditam actui. Positâ quippe liberâ tendentiâ actus ad objectum substans regulis morum, & remoto omni altero, hoc ipso intelligitur actus esse moralis.
20. Colliges secundò. Objectivam moralitatem nihil aliud esse, quàm ipsum objectum, quatenus connotat rationem & regulam mensurantem, juxta quam per actum voluntatis in debitum finem ultimum rationali naturæ consentaneum referri possit.
21. Colliges tertio. Divisionem moralitatis in bonum & malitiam moralem esse divisionem generis in species. Siquidem moralitas ut sic est prædicatum superius abstrahibile à bono & malo consentaneo & dissentaneo regulis rectæ rationis. Sed estne etiam adæquata divisio? Resp. cum Jo. à S. Th. negativè, quia licet in individuo & actu exercito non detur aliquis actus, qui non sit vel bonus vel malus moraliter, prout declarabitur, datur tamen actus secundum speciem suam & ex meritis proprii objecti indifferens, ideoque indifferentiâ rectè dicitur constituere tertiam speciem moralitatis. Ut enim actus humanus sit moralis plus non requiritur, quàm ut liberè tendat in objectum ut substans regulis morum: quia alia est regula præceptiva, alia pro-

hibitiva, alia permissiva. Licet igitur actus differens, ut est v. g. ambulare, non tendat in objectum præceptum, vel prohibitum, tendit tamen in objectum lege & ratione permissum. Unde si dicas: Actus vel est conformis, vel diffinis regulis rectæ rationis: ergo vel bonus, vel malus. Resp. dist. antec. est conformis regulis semper præcipientibus vel prohibentibus, negò; aliquando permittentibus concedo; & nego consequentiam.

Colliges quartò. Duplicem potissimum esse regulam morum; Remotam, & proximam. Remota est lex DEI æterna: à qua omnes alia leges derivantur: proxima est dictamen propriæ conscientia, quo mediante lex DEI nobis innoscit. Ratio primi est ex S. D., quòd prima regula est regula indefectibilis, in quam omnes alia reducuntur, sed hæc est lex DEI æterna & in mente ipsius existens, quam S. D. describit q. 91. a. 1. quòd sit ratio gubernationis rerum in DEO, sicut in principe universitatis existens.

Ratio secundi est, quòd illa est proxima regula nostrorum actuum, quæ in virtute primæ regulæ nostros actus morales proximè dirigit: sed ejusmodi regula est dictamen nostræ conscientia, seu radius ab æternâ lege derivatus juxta illud Ps. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Unde

Colliges quintò. Naturam rationalem, quæ tenens antecedit legem conscientia, non esse formalem regulam moralitatis: neque enim per modum regulæ moralis præcipit, vetat, &c. sed tantum inclinât in bonum rationis, idque non tantum in bonum morale, sed etiam in bonum naturale. Unde non tam regula morum, quàm ratio exigitiva talis regulæ dirigentis in finem ultimum, natura quæ rationali proprium, sine regula radicalis dici debet, de quo alibi plura.

ARTICULUS II.

Unde actus humani speciem bonitatis aut malitiae desumant?

SUMMARI A.

1. Quid intelligatur nomine objecti?
2. Objectum non specificat, nisi prout subest iudicio practico rationis.
3. Actus humani essentialem speciem moralitatis capiunt ab objecto.
4. Varia objectiones.
5. Actus indifferens ex objecto habet speciem essentialem indifferentiâ.
6. Quòdam sit objectum fortitudinis?
7. Actus externus accipit ab interno speciem bonitatis ut est in executione.
8. Quòdam sit objectum hujus actus: Volo honestè vivere.
9. Numerus circumstantiarum.
10. Circumstantia semper tribuunt aliquam bonitatem vel malitiam moralem.
11. Circumstantia afferentes novam conformitatem vel difformitatem cum objecto tribuunt novam speciem moralitatis.
12. Et tunc transiunt in conditionem objecti.

13. Finis semper tribuit aliquam speciem moralitatis.

14. Aliquando essentialem, aliquando accidentalem.

15. In eodem actu humano dantur plures species bonitatis, aut malitiae.

§. I.

Species essentialis ab objecto.

Tria sunt principia moralitatis, videlicet objectum, circumstantia, & finis. Nunc de objecto.

Notandum primò. Objecti nomine hoc loco accipi illud bonum, ad quod ex proprio modo tendendi actus humanus per se primò ordinatur, ut est v. g. in actu elemosynæ subvenire indigenti, ad hunc quippe finem elemosynæ largitio per se ordinatur, quamvis extrinsecè & ex fine operantis ad alios bonos, vel malos fines ordinari possit. Unde objectum sæpe distinguitur à fine operantis.